

FN

FAKTA.

Foto: © UNHCR/Andrew McConnell

SKYLDIGHET ATT SKYDDA – ROHINGYER

En grupp rohingyer på flykt från Myanmar (Burma) har tagit sig över floden Naf och fortsätter till fots med sikte på flyktingläger i Bangladesh.

Omvärlden svek utsatt folkgrupp

Efter att i årtal ha blivit förtryckta och diskriminerade utsattes den etniska minoriteten rohingyer i Myanmar (Burma) under hösten 2017 för systematiska och storskaliga övergrepp från både regeringsstyrkor och majoritetsbefolkningen. Idag har 90 procent av gruppen drivits på flykt. Vad har gjorts och vad mer kan göras för att skydda rohingyerna?

Skyldighet att skydda (*Responsibility to Protect, R2P*) är en princip som utgår från nuvarande internationella lagar som folkmordskonventionen, Genèvekonventionerna och Romstadgan. Principen har sina rötter i en rapport från 2001 av den internationella kommissionen om intervention och statsuveränitet där det slogs fast att statlig suveränitet måste inbegripa skyldigheter gentemot den egna befolkningen. Mot denna bakgrund utvecklades R2P som ett verktyg för att förhindra allvarliga folkrättsbrott. Principen antogs enhälligt av världens stats- och regeringschefer vid ett toppmöte i FN 2005.

Enligt R2P har alla FN:s medlemsländer en skyldighet att förhindra och stoppa folkmord, krigsbrott, etnisk rensning och brott mot mänskligheten.

Skyldigheten ligger i första hand på den berörda staten, men det internationella samfundet har ett ansvar att vidta åtgärder om staten misslyckas eller inte vill skydda sin egen befolkning. Fredliga medel som diplomati och påtryckningar ska alltid vara förstahandsalternativet. När fredliga verktyg inte räcker, eller när länder inte vill samarbeta eller själva begår övergreppen, måste det internationella samfundet ta till alla tillgängliga medel för att leva upp till sin skyldighet att skydda människor från dessa brott. Som en sista utväg kan även tvingande åtgärder vidtas, inklusive militär intervention. Sådana åtgärder måste då godkännas av säkerhetsrådet.

Förebyggande arbete är en viktig del av R2P. Ett av de främsta verktygen som utvecklats inom ramen för principen

är ett ramverk för tidig varning för de nämnda brotten. Med hjälp av ramverket kan riskfaktorer identifieras tidigt. Det skapar förutsättningar för ett snabbt och väl anpassat agerande för att motverka vidare upptrappning och därigenom minska mänskligt lidande.

R2P är FN:s främsta verktyg för att förhindra och stoppa de allvarligaste folkrättsbrotten. Det är ett åtagande som alla FN:s medlemsländer har gjort. Trots det har omvärlden inte agerat för att skydda rohingyerna, vars allvarliga situation länge varit känd.

ROHINGYER – EN BAKGRUND

Rohingyer är en etnisk och religiös minoritetsgrupp från framför allt Myanmar:s västra provins Rakhine. Myanmar:s befolkning är till cirka 90

Mumtaz, 30 år, visar brännskadan hon fick i ansiktet under massakern i byn Tula Toli, Myanmar, den 30 augusti 2017. Mumtaz blev våldtagen och därefter inlåst i ett brinnande hus. Hennes make sköts ihjäl och två av hennes barn dödades också. Hennes 7-åriga dotter Rozia skadades i huvudet av en machete men överlevde och befinner sig i flyktingläger i Bangladesh tillsammans med sin mamma.

procent buddister och den muslimska delen av befolkningen, som majoriteten av rohingyerna tillhör, utgör knappt fyra procent.

En utbredd uppfattning i Myanmar är att rohingyerna ursprungligen kommer från Bangladesh, samtidigt som många i Bangladesh är av uppfattningen att rohingyer har sitt ursprung i Myanmar. Varken Bangladesh eller Myanmar har accepterat rohingyerna som medborgare.

Många buddister i Myanmar hyser aggt mot rohingyer och anser att de är utlänningar utan rätt att vara i landet. Vidare har buddistiska organisationer upprepade gånger framställt muslimer som ett "hot mot ras och religion" och i vissa fall har politiker till och med offentligt förespråkade att rohingyer ska dödas.

SITUATIONEN FÖR ROHINGYER

Trots vetskapen om allvaret i rohingyernas situation och trots att världens länder har ett ansvar att skydda den utsatta gruppen har medlemmarna i FN:s säkerhetsråd genom sin oförmåga och ovilja att agera kollektivt svikit rohingyerna.

Myanmars säkerhetsstyrkor påbörjade i augusti 2017 utrensningsoperationer med syftet att fördriva rohingyerna från Myanmar. Våldtäkter och massmord är några av de metoder som använts, bl a har människor bränts levande. I många fall har säkerhetsstyrkorna också samarbetat med den buddistiska

lokalbefolkningen. Övergripen mot rohingyerna började dock långt tidigare med våld och allvarliga inskränkningar av deras mänskliga rättigheter, t ex genom diskriminerande äktenskapslagar och begränsningar i reproduktions- och rörelsefrihet samt genom vägran att erkänna befolkningsgruppen eller ge den identitetshandlingar och medborgarskap.

Den kända politikern och fredspristagaren Aung San Suu Kyi, och Myanmars regering, påstår att myndigheterna bara bekämpar militanta grupper i de norra delarna av Rakhine. Flertalet rapporter, bl a från FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR), visar dock att utrensningsoperationerna avsiktligt riktats mot rohingyer som befolkningsgrupp.

I slutet av 2017 besökte Pramila Patten, FN:s särskilda sändebud mot sexuellt våld i konflikter, rohingyerna i flyktinglägren i Bangladesh. Senare talade hon inför FN:s säkerhetsråd om de chockerande iakttagelser och berättelser hon fått ta del av. Alla hundratals kvinnor som hon talade med hade utsatts för eller bevittnat sexuellt våld. Vidare berättade Patten att "slakt" och "våldtäkt" var de två vanligast förekommande orden som upprepades under vittnesmålen.

Övergripen har resulterat i att nästan 700 000 rohingyer har tvingats fly landet sedan augusti 2017. Om man räknar in de rohingyer som flytt tidigare

har nästan 900 000 människor eller 90 procent av hela den idag existerande befolkningsgruppen flytt. Antalet dödsfall är omöjligt att fastställa eftersom internationella aktörer nekas tillträde till Rakhineprovinsen. Trots det har flera rapporter om massgravar läckt ut.

MISSLYCKANDE AV OMVÄRLDEN

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Zeid Ra'ad Al Hussein, har sagt att Myanmars säkerhetsstyrkors agerande är ett "skolbokssexempel på etnisk rensning". FN:s särskilda rådgivare för förhindrandet av folkmord, Adama Dieng, har uttalat sig om att arméns utrensningsoperationer har varit både förutsägbara och möjliga att förhindra, men att det internationella samfundet har stuckit huvudet i sanden. Dieng är också en av de FN-tjänstemän som antytt att det handlar om folkmord. Rohingyernas situation visar tydliga tecken på att det är ett folkmord som begås. Det har funnits åtskilliga varningssignaler om detta och nästan alla riskfaktorer i FN:s ramverk för tidig varning uppfylls.

Folkmordskonventionen är internationell och universell lag, vilket betyder att alla måste följa den. Enligt konventionen definieras folkmord som handlingar med "avsikt att helt eller delvis förrinta en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös grupp såsom sådan". Det som skiljer folkmord från de andra

brotten som R2P innefattar är att det också är olagligt att uppmana till, eller försöka begå, folkmord även om själva brottet sedan inte genomförs. Dessutom kan folkmord ur juridisk synvinkel tolkas som snäppet allvarligare än de andra brotten eftersom folkrätten säger att alla världens länder är ansvariga att inte bara stoppa och bestraffa folkmord utan även att förebygga det. Mot denna bakgrund är det tydligt att det internationella samfundet misslyckats med sin uppgift att förebygga och förhindra folkmordet på rohingyer.

Flera åtgärder enligt R2P, som t ex riktat utvecklingsbistånd, som syftar till att stärka rohingyernas möjligheter och rättigheter, hade på ett tidigt stadium kunnat bidra till att förhindra det oerhörda lidande som gruppen utsatts för. När upptrappningen av övergreppen väl var ett faktum i augusti 2017 hade ett snabbt agerande av medlemmarna i FN:s säkerhetsråd kunnat möjliggöra en FN-ledd militärintervention i Rakhine med uppgift att fungera som en skiljeväg mellan civila rohingyer och Myanmars militärer. Det hade kunnat skydda hundratusentals utsatta människor och hade samtidigt skapat förutsättningar för fredsbyggande åtgärder och långsiktiga lösningar.

INTERNATIONELL RESPONS

FN:s säkerhetsråd är den församling i världen som har störst möjlighet att agera för att skydda rohingyerna. Med Sverige som en av medlemmarna under 2017–2018 har även den svenska regeringen möjligheter att påverka händelseutvecklingen. Trots en svår situation där flera av rådsmedlemmarna varit ovilliga att ta sitt ansvar så har några åtgärder vidtagits:

- Både det internationella civilsamhället och experter inom FN har flera gånger uppmanat Myanmars regering att stoppa övergreppen mot rohingyerna och att garantera deras mänskliga rättigheter.
- Trots motstånd från vissa säkerhetsrådsmedlemmar har Sverige sedan januari 2017 drivit att *frågan om rohingyerna ska tas upp i FN:s säkerhetsråd*. Sveriges tidiga och upprepade agerande har lett till att situationen har diskuterats i rådet vid tio tillfällen under 2017 och 2018. Sverige har även varit initiativ- eller medinitiativtagare till flera möten.
- I mars 2017 inrättade rådet för

mänskliga rättigheter en oberoende *undersökningskommission* för att utreda rohingyernas situation i Myanmar. Kommissionen har gjort flera uttalanden baserade på information från bl a civilsamhällesorganisationer. Hittills har dock kommissionen nekats tillträde till Rakhineprovinsen.

- I november 2017 drev Sverige, tillsammans med Storbritannien, att säkerhetsrådet skulle göra ett *ordförandeuttalande* där bl a det utbredda och systematiska våldet mot rohingyer i Rakhineprovinsen fördömdes. Det var första gången på nästan tio år som ett ordförandeuttalande i frågan antogs.
- I november 2017 nådde Bangladesh och Myanmar en *överenskommelse om återvändande* för rohingyaflyktingarna från Bangladesh till Myanmar. Överenskommelsen hade i april 2018

Myanmar var länge en militärmakt. 2015 hölls öppna val för första gången på 25 år och i mars 2016 tillträdde en civil regering under ledning av Aung San Suu Kyi. Militärens politiska inflytande är dock fortfarande starkt och militära ledare agerar ofta utan order från den civila regeringen. Regeringen har inte heller motsatt sig eller tydligt fördömt militärens övergrepp på rohingyer. Den har dessutom motsatt sig kraven på att ge rohingyer medborgarskap.

ännu inte förverkligats. Flera aktörer, inklusive FN:s flyktingorgan (UNHCR), har varnat för att förhållandena på plats ännu inte är tillräckligt säkra för att flyktingarna ska kunna återvända.

- I december 2017 besökte FN:s särskilda

Foto: © UNHCR/Andrew McConnell

”Jag saknar min mamma men så länge jag lever kommer jag att ta hand om min bror” säger Jainab, 14. Hon och hennes bror Mahboob, 8, är de enda överlevande från sin familj och bor nu i flyktinglägret Kutupalong i Bangladesh tillsammans med en tidigare granne.

sändebud mot sexuellt våld i konflikt, Pramila Patten, flyktinglägret Cox's Bazaar i Bangladesh och *samlade in viktiga vittnesmål* från rohingyer som hon sedan rapporterade om i FN:s säkerhetsråd. Även Sveriges utrikesminister Margot Wallström besökte under 2017 Cox's Bazaar för att tala med rohingyerna på plats.

- Sverige har varit tydligt och explicit i EU, säkerhetsrådet och i FN:s råd för mänskliga rättigheter med att *frågan bör hänskjutas till den internationella brottmålsdomstolen, ICC.*

- Säkerhetsrådet har under en tid arbetat för att möjliggöra en *fältresa till landet*. Sverige har varit drivande i detta arbete. I april 2018 gick Myanmar regering till slut med på att ta emot rådet och resan kunde genomföras i slutet av månaden.

VÄGEN FRAMÅT

Trots den svåra situationen finns det mycket som Sverige och FN kan göra. Svenska FN-förbundet förespråkar följande åtgärder:

- *Garantera säkert och frivilligt återvändande till Myanmar för rohingyer som flytt till Bangladesh. En sådan*

Foto: © UNHCR/Andrew McConnell

Rohingyer på flykt från Myanmar tar sig över floden Naf på en enkel flotte, med sikte på flyktingläger i Teknaf, Bangladesh. Omkring 600 000 rohingyer drevs på flykt från Myanmar mellan augusti och november 2017. De anlände till Bangladesh hungriga, traumatiserade, utmattade och i behov av akut nödhjälp.

process måste ledas av FN:s flyktingorgan UNHCR och en förutsättning är att förhållandena i Myanmar ändras så att rohingyernas mänskliga rättigheter respekteras.

- *Hänvisning av fallet till Internationella brottmålsdomstolen (ICC) genom en resolution i FN:s säkerhetsråd.*
- *Omedelbart och obehindrat tillträde för FN:s undersökningskommission till alla delar av landet, även Rakhineprovinsen.*

- *Vapenembargo mot landet och riktade sanktioner mot ledare i armén för att minska risken för fler övergrepp.*
- *Klarspråk om att det handlar om ett folkmord för att understryka allvaret och det internationella samfundets ansvar enligt R2P och internationell lag.*
- *Hänvisning till R2P och folkmordskonventionen för att tvinga Myanmar regering att gå med på lämpliga internationella åtgärder för att skydda rohingyerna.*

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Var med och påverka situationen för den utsatta folkgruppen rohingyer! Här är några förslag på vad DU kan göra:

Sprid kunskap om läget!

Beställ en bunt av detta faktablad och/eller Världshorisonts temamnummer om fred och säkerhet och dela ut dem i olika sammanhang! Faktabladet kan beställas gratis i upp till 30 ex om du är medlem i FN-förbundet, porto tillkommer dock. För buntpriser på faktablad och Världshorisont, skriv till varldshorisont@fn.se.

Mejla en riksdagsledamot!

Skriv ett mejl till din lokala riksdagsledamot och fråga vad hen gör för att stoppa folkmordet på rohingyer! På riksdagen.se (fliken "ledamöter & partier") kan du se ledamöterna från din valkrets och deras kontaktuppgifter. Tipsa om detta faktablad genom att länka till fn.se/faktablad. Där kan riksdagsledamoten läsa mer om rohingyernas situation och se förslag på åtgärder.

Ordna ett rollspel!

Lär dig och andra mer om FN, Myanmar och rohingyernas situation genom att arrangera ett FN-rollspel tillsammans med din lokala FN-förening, din skolklass eller en grupp vänner! Läs mer om hur du går till väga och ladda ner vårt nya FN-rollspel om Myanmar och rohingyer på fn.se/rollspel.

Bli medlem i FN-förbundet!

Ring 08-462 25 40 eller ansök på fn.se/medlem